

ds
Weekblad

POLITIEK IN DISRUPTIEVE TIJDEN
'Partijen kunnen verdwijnen'

BERNARD DEWULF
Over eenzaamheid

Gelooft ú Serge Voermantrouw?

'Ik ben twee keer
bewusteloos geslagen
door mijn vrouw'

BATTERED MEN: PARTNERGEWELD DOOR DE VROUW

‘Eén blauwe plek bij haar zou de handboeien betekenen voor mij’

Gendergeweld staat voor stoute mannen en zwakke vrouwen. Niet omgekeerd. Toch is de dader in een op de vier gevallen een vrouw. We spraken met drie ‘battered men’. ‘Ik kon haar zo de hoek in slaan. Maar wat dan?’

Peter Vantighem

Hij zit aan een tafeltje achteraan in een parkcafé in Sint-Niklaas. Een al wat kalende en opvallend rustige mens. We hebben een laatste afspraak om nog wat details door te nemen. Hoeveel medische attesten hij precies liet maken. Hoe dat in zijn werk gaat wanneer een man verkracht wordt. Hoe hij zich vandaag voelt, nu zijn beproeving achter de rug is, maar zowel hem als zijn dochters een lange weg van herstel wacht. En of hij zeker weet dat hij zijn verhaal wil vertellen, onder eigen naam en met foto erbij. Hij knikt. 'Ik doe dit voor de maatschappij', zegt hij. Voor die andere mannen die meemaken wat hem is overkomen. Eén heeft hem eens gemaild, en hij heeft geantwoord, maar daar bleef het bij. Zo gaat dat bij mannen: ze praten moeilijk over vernederingen, en wat is er meer vernederend dan een man die door zijn vrouw is afgetuigd? Het wordt vaak niet eens ernstig genomen, laat staan geloofd.

Daarom kijkt Serge Voermantrouw (51) recht in de camera wanneer hij zegt dat hij zeker vijftien keer zware klappen heeft gekregen van zijn echtgenote. Ik heb hem meermaals gesproken en met zijn advocaat vele details doorgenomen. Heeft hij zelf nooit geweld gepleegd? Hij aarzelt. 'Zij heeft me wel vaak beschuldigd, en daar zijn pv's van opgemaakt, maar ze draaide de zaken altijd om. Ik heb nooit teruggeslagen.'

Waarom niet? Een man mag zichzelf toch verdedigen als hij geslagen en 'verwurd' wordt? Serge haalt zijn schouders op: 'je slaat een vrouw niet'. Maar eigenlijk heeft hij betere redenen dan dat oude, ridderslike ideaal. Er waren ook jonge kinderen in huis. 'Ik wilde hen beschermen, de situatie niet laten escaleren, want daarvan zouden zij de dupe zijn. Ik heb een zwarte gordel karate, ik ken de vitale plekken: een nier, de lever. Ik kon haar zo de hoek in slaan. Maar wat dan? Zelfverdediging gebruik ik alleen in heel hoge nood. Ik weerde haar af, probeerde haar te kalmeren, incasseerde.'

Zijn derde reden legt de problematiek van 'battered men' helemaal bloot. 'Eén blauwe plek bij haar zou de handboeien betekenen voor mij. Daaraan dacht ik op zulke momenten ook. *Niet verwonden! Niet slaan! Niet in haar polsen knijpen!* Een man die slaat, is een vogel voor de kat. En wat dán met de kinderen?'

UITSCHUIVER

Zijn verhaal begint in 2009. Serge, toen 42, was gescheiden en kinderloos, en viel voor zijn vrolijke buurvrouw, die drie dochters (van drie vaders) had. Ze gingen samenwonen. 'Na drie maanden waren er al incidenten. Ik wist dat ze geen warme thuis had gehad en weet haar uitbarstingen daaraan. De eerste keer dat je een klap krijgt, ben je verontwaardigd, maar denk je dat het een uitschuiver is. Pas na zes maanden kreeg ik schrik. De slechte momenten duurden steeds langer.'

Toch huwde hij in 2012. 'Onder chantage. Anders "zou ik het voelen, en de kinderen ook". Zij was niet iemand die loos dreigde. Ze voerde ook uit. Een van haar dochters was echt de huisslaaf. Dat kind werd vernederd en fysiek mishandeld. In 2010 heeft de jeugdrechtsbank haar gelukkig bij de vader geplaatst. Had ik moeten weggaan? Ik vond het veiliger om bij haar en de kinderen te blijven.'

Gendergeweld kan vele vormen aannemen. Mannen plegen doorgaans fysiek geweld, maar iemand kan ook psychisch, economisch en seksueel geweld uitoefenen. Serge Voermantrouw kreeg het hele gamma gepresenteerd. 'Ik ben twee keer bewusteloos geslagen. Ze schold me uit, maakte me zwart bij klanten en wiste mijn offertes op de computer, vernederde me. In 2012 ben ik gestopt als zelfstandig schilder, om noodgedwongen bij een bedrijf te gaan werken. Toen stuurde ze een mail naar mijn baas om te zeggen dat ik behangpapier pikte.'

Hoe de relatie zo evolueerde dat ze kinderen kregen, is voor buitenstaanders moeilijk te begrijpen. Na de geboorte van Elize eind 2013 wilde zij meteen nog een kind, hij niet. 'Ik wist niet dat je als man een erectie kunt krijgen zonder dat je opgewonden bent. Ze trok mijn onderbroek stuk, ik lag op mijn rug, zij kwam op me, hand hard rond mijn keel. Supersterk was ze als ze haar buien had. Ik liet het gebeuren, de kinderen waren in huis. Ik kan het niet anders zeggen dan dat ik me verkracht voelde. Daarna heb ik gedoucht. Geen bad, ik kon haar zweet in het badwater niet verdragen.'

'Ik denk dat ze zich door het leven bedrogen voelde. Heel de wereld was tegen haar, zei ze. Niemand begreep haar. Ik heb haar vaak gezegd dat ze zich moest laten behandelen, maar zij vond dat net de anderen

in behandeling moesten. We hebben samen relatietherapie gevolgd, maar zij deed dat omdat ik me in haar ogen moest laten bij-schaven. Ik vond het prima: ze gaven een schema van geweldbeheersing mee. Maar toen is ze gestopt.'

BESCHAAMD

Een productiehuis zal het verhaal van Serge Voermantrouw, of dat van duizenden andere mannen, niet snel verfilmen. Het past in de tijdgeest noch in de statistieken. Op het internet staan filmpjes van sociale experimenten: als een man op straat een vrouw belaagt, leidt dat tot algemene verontwaardiging, als een vrouw een man be-

laagt, is onverschilligheid of publieke spot zijn deel. Gendergeweld staat voor stoute mannen en zwakke vrouwen. Niet omgekeerd.

Toch zitten in België ook 24 procent vrouwen op de beklagdenbank voor partnergeweld. Bij aangiftes van psychisch partnergeweld is een op de drie verdachten een vrouw. Een onderzoek in 2010 van het Instituut voor gelijkheid van vrouwen en mannen (IGVM) raamde het aantal mannen dat geconfronteerd wordt met grensoverschrijdend gedrag door de (ex-)partner op 10 procent (tegenover 15 procent vrouwen). In Nederland circuleert een cijfer van 40 procent mannelijke slachtoffers van huiselijk geweld.

Serge: 'Twee keer heeft ze me bewusteloos geslagen. Ze schold me uit, maakte me zwart, vernederde me.'

De Nederlandse opvang van ‘battered men’ staat verder. Adrie Vermeulen werkt bij de organisatie Moviera al tien jaar met slachtoffers van huiselijk geweld. Mannen zijn vooral slachtoffer van psychisch geweld, bevestigt hij, maar ook economische manipulatie – de man verdient, de vrouw beheert – en seksueel misbruik – ze solfert hem een kind op om hem te houden – komen geregeld voor. ‘Toch komen mannen niet snel langs. Het duurt vier tot zeven jaar voor ze zich melden. Ze zijn beschaamd, want een man hoort niet over zich heen te laten lopen. En bang dat ze zelf als dader gebrandmerkt zullen worden. Maar wat als je als man de problemen liever harmonieus oplost? Dan zit je klem.’

Hij blijft in de kamer wanneer Ludwig (55) zijn verhaal vertelt. ‘De eerste keer weet je niet wat er gebeurt. Omdat ik op televisie naar reclames met mooie vrouwen keek! Ze was zo jaloers dat ik op de duur met haar ogen keek waar mijn ogen naartoe gingen. Ik heb zware fysieke letsels opgelopen aan mijn schedel, ogen en borstbeen. Mijn grote angst was mijn zelfbeheersing te verliezen. Het mocht niet escaleren! Dan hadden we elkaar doodgevochten.’

Een andere man bij Moviera – schuilnaam Ravi (54) – spreekt over ‘nagels, bijten, slaan, met alles gooien’. ‘Ik heb nooit teruggeslagen. Ik heb gezien wat mijn vader mijn moeder aandeed wanneer hij gedronken had. Ik drink niet, rook niet, ben tegen geweld. Ik had veel eerder aan de bel moeten trekken, maar ik dacht dat het over zou gaan. Pas toen ze met een mes op me af kwam, waar ons zoontje bij stond, wilde ik scheiden en heb ik aangifte gedaan. Daarover voel ik me nu schuldig, want mijn zoon ben ik kwijt.’

DRIE VOORTUINEN GERAMD

Luk Janssens, een advocaat met veel ervaring in familierecht, nam op 1 mei 2015 de verdediging van Serge Voermantrouw op zich. ‘Hij was toen al meerdere jaren slachtoffer van geweld, had meermaals aangifte gedaan bij de politie en vaststellingen laten doen in het ziekenhuis. Daar was nooit iets mee gedaan. Op een bepaald moment, na een hevig weekend, besliste hij te vluchten, met de kinderen. Hij deed alsof hij ging werken, bracht de kleintjes naar zijn ouders en wilde nog wat spullen ophalen toen mevrouw onverwacht toch thuiskwam.’

Serge: ‘Ze is achter in de wagen gekropen terwijl ik wegreed, en heeft mijn keel dichtgeknepen. Ik ben wakker geworden in de struiken, de airbags rond me. Ik had drie voortuinen geramd. Ik klauterde uit de auto, zij stond het op de weg uit te leggen.’ Volgens zijn advocaat probeerde zij het zo te draaien alsof hij haar, achteruit rijdend, bewust had proberen te overrijden, ‘terwijl het net andersom was’.

Het strafonderzoek duurde ruim anderhalf jaar. Begin 2017 kreeg Serge bericht van het parket van Dendermonde dat ‘de gevolgen van strafrechtelijke vervolging niet in verhouding staan met de ernst van de feiten’. Hij is bitter. ‘Je verwacht al die tijd dat

LUDWIG:

‘De eerste keer weet je niet wat er gebeurt. Omdat ik op televisie naar reclames met mooie vrouwen keek!’

RAVI:

‘Pas toen ze met een mes op me afkwam, heb ik aangifte gedaan. Daarover voel ik me nu schuldig, want mijn zoon ben ik kwijt’

er iets gedaan zal worden met zo’n klacht. Ik heb een tiental medische attesten, meerdere politieverlagen van geweld, de situatie was levensgevaarlijk. Vooral de familierechtbank is een ivoren toren. Wat je daar als man vertelt, dat kan niet waar zijn. Ik heb hen gezegd: neem de kinderen dan van ons allebei weg, zodat zij tenminste veilig zijn.’

Janssens: ‘Het parket bepaalt zelf zijn prioriteiten. Je kunt je uiteraard vragen stellen bij het maatschappelijke belang van vervolging in één dergelijke zaak. Maar het is niet omdat een individuele zaak maatschappelijk mogelijk geen groot belang heeft, dat ze niet ernstig genomen moet worden. We hebben bij het parket heel lang aangekaart hoe explosief de situatie was, hoe gevaarlijk deze “borderline” dame was. En er waren signalen van de politie.’

Met een vervolging had het parket een veel duidelijker signaal kunnen geven, zegt Janssens, ‘zowel in het individuele dossier als voor de maatschappij in het algemeen: gendergelijkheid moet er immers op alle vlakken zijn. Misschien had de afloop – met het correcte signaal en met begeleiding – anders kunnen zijn. Tien medische verslagen, al die politierapporten! Van een gedegen onderzoek of onderzoek *tout court* is eigenlijk nooit sprake geweest.’

De advocaat beaamt: ‘Als je dat als man aankaart, word je inderdaad niet geloofd. Dat is een stereotype, net zoals het stereotype dat de moeder per definitie dé belangrijkste hechttingsfiguur is, nog steeds in de geest van het juridisch apparaat zit.’

STRIJDEN EN LIJDEN

Ludwig en Ravi hebben enkele maanden in de Nederlandse Mannenopvang doorgebracht en maken het goed vandaag. Ludwig is weer samen met zijn eerste vrouw, die hem ‘niet herkende’, maar ‘me geweldig helpt’. In zijn vrouwbeeld is wantrouwen gesloten. Hij heeft het over ‘hun geslepenheid’ en vergaert nooit meer ‘alleen met een vrouw in een kamer’. Zijn verhaal gaat hij vertellen waar dat gevraagd wordt, en daar hoort hij hoe mannen in de boeien geslagen werden toen ze aangifte deden. Hij zou een gespreksgroep willen oprichten voor mannen, ‘maar dat lukt moeilijk’.

Ravi staat open voor een nieuwe relatie, want ‘de weekends zijn eenzaam’. Over de rechtspraak is hij niet te spreken. ‘In Nederland kunnen vrouwen doen en laten wat ze

willen. Er zijn geen gelijke rechten. Ik heb op het punt gestaan mezelf en mijn zoontje iets aan te doen. Ik mocht niets, had geen huis, mocht mijn kind niet zien. Ik legde uit dat ik me verantwoordelijk voelde tegenover mijn zoon, en men geloofde me niet. Mijn eigen moeder geloofde niet dat ik wilde scheiden. Mijn zoon zegt nu dat het mijn schuld is dat we ver van elkaar leven.'

'Mannen moeten vaak extreem strijden en lijden om contact te mogen houden met de kinderen', zegt Adrie Vermeulen. 'Ik begeleid nu een man die al twee jaar zijn kinderen moet missen. Op de rechtbank klapt hij emotioneel uit de biecht, en krijgt dan te horen dat dát niet kan. Dat zijn kinderen daarom bang zijn voor hem.' Hij wikt zijn woorden: 'Er is veel goeds aan #MeToo, maar de media hebben mannen toen neergezet als machtswellustelingen. Als ik dat bekijk vanuit de mannen met wie ik werk, die geconfronteerd worden met huiselijk geweld, dan is de mannenemancipatie voor hen tien jaar terug gezet. De media hebben een beeld van de man gefixeerd dat ook het feminisme in stand wil houden.'

Ook Serge Voermantrouw had soms het gevoel dat hij als man geïsoleerd werd. 'Als ik de agressor was geweest, zou zij veel sneller respons hebben gekregen', werpt hij op. Maar Mieke De Schepper, stafmedewerker van de vzw Zijn (Beweging tegen geweld) die ons gesprek bijwoont, schudt het hoofd: 'Vrouwen zeggen in dit geval, en vanuit hun standpunt, precies hetzelfde. Meer dan een genderkwesitie is dit alles een probleem van omkadering.' Ze doet een suggestie: ben ik al eens langsgegaan bij een Family Justice Center, een nieuwe aanpak waarbij justitie, politie en hulpverlening nauw samenwerken om complexe dossiers rond mannen, vrouwen en kinderen geïntegreerd op te lossen?

ROEP OM ERKENNING

Met de (nog deels experimentele) installatie van vier Family Justice Centers, in Antwerpen, Mechelen, Hasselt en Turnhout, loopt Vlaanderen sinds 2016 voorop. In heel Europa zijn er twaalf dergelijke centra. Het idee ontstond in 2002 in San Diego, en in de VS zijn er inmiddels 132. FJC's zijn lang niet de eerste, maar wel de meest actuele poging om de keten van intrafamiliaal geweld beter, sneller, empathischer en efficiënter aan te pakken dan dat nu op vele plaatsen gebeurt.

SERGE:

'Ik heb medische attesten, politieverslagen van geweld. Maar wat je als man in de familierechtbank vertelt, dat kan niet waar zijn'

'Oei, dat is een serieus dossier.' Leen Muylkens en Karen Casier van het bijna twee jaar operatieve FJC Mechelen bladeren door het tijdschema van Serge Voermantrouw. We zitten in hun 'salon', een gezellige ruimte waar ze de vele partijen die met Voermantrouw werkten, hadden kunnen samenbrengen. Om te overleggen en een plan van aanpak te bespreken. Daarom noemen ze zich 'casusregisseurs'. Hun doel? Het geweld zo snel mogelijk stoppen.

'Wat wij doen, is de kloven dichten, de verschillende diensten samenbrengen, de aanpak vermenschlijken, de noodzakelijke stappen verduidelijken', zegt Karen Casier.

'Onlangs hadden we een man die na jaren een klacht indiende tegen zijn vader wegens seksueel misbruik. Die werd geseponeerd door het parket wegens onvoldoende bewijs. We hebben hem die koele melding kunnen besparen door het hem in een gesprek te vertellen. Daar bleek dat de man, meer dan recht, erkenning zocht van zijn familie. En die heeft hij gekregen. Dat was hem veel meer waard.'

Soms bellen ze op eigen initiatief de plegger op om zijn of haar verhaal te horen, wat in feministische kringen gecontesteerd wordt. 'Je kunt het geweld niet stoppen als je niet met plegger én slachtoffer werkt', zegt Leen Muylkens. 'Hulpdiensten demoniseren snel de plegger. Maar stel u voor: er zijn problemen, er volgt een politie-interventie, en je blijft alleen achter. En dan belt iemand je op om te vragen hoe het gaat en of er iets gedaan kan worden. Natuurlijk is dat welkom. Trouwens, veel slachtoffers willen ook dat de plegger geholpen wordt.'

ELKE DAG KERST

Na twee jaar relatietherapie, psychologische begeleiding, ouderschapsbemiddeling, tussenkomsten van Jongerenwelzijn, de schoolbegeleiding, de maatschappelijke cel van de politie en het Vertrouwen Centrum Kindermishandeling werden de kinderen in januari 2017 geplaatst bij Serge Voermantrouw, inmiddels gescheiden vader en stiefvader. Het was de kerstperiode. Zijn ex had een halve dag bezoekrecht per week. Een doorbraak, maar hij juichte niet, ook niet toen hij de kinderen eind februari definitief toegewezen kreeg. 'Ze was beginnen te drinken, dat was nieuw. Ik vreesde het ergste en heb de politie nog gewaarschuwd. Ze hebben haar twee dagen later thuis gevonden. "Dat hadden we niet zien aankomen", zei Jongerenwelzijn. Maar ik wel.'

Hij heeft het laatste afscheid zelf georganiseerd, want ondanks de nachtmerrie zag hij haar graag. 'De begrafenis was respectvol. Ik zeg aan de kinderen dat mama ziek was. Ik doe mijn best om geen slecht woord over haar te spreken. Ze was geen slecht persoon, maar ze was diep gestoord.' Lotte (12) zit in de zetel mee te luisteren. 'Het hing er steeds van af hoe mama zich voelde. Soms werd ze een ander mens.' Is er veel veranderd? Ze knikt. 'Vorig jaar was de mooiste kerstdag die ik ooit had, en nu is het elke dag kerst.'